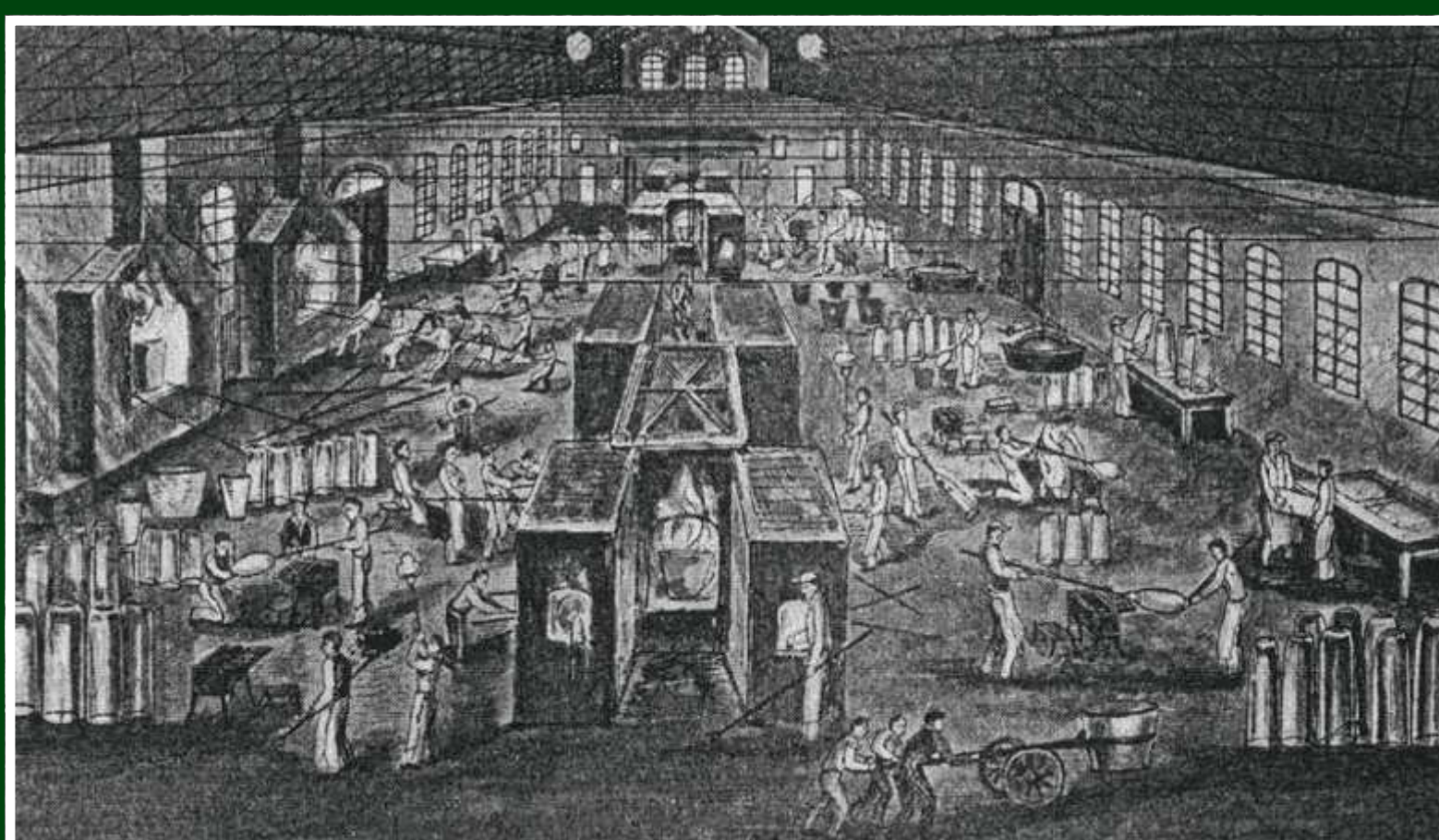
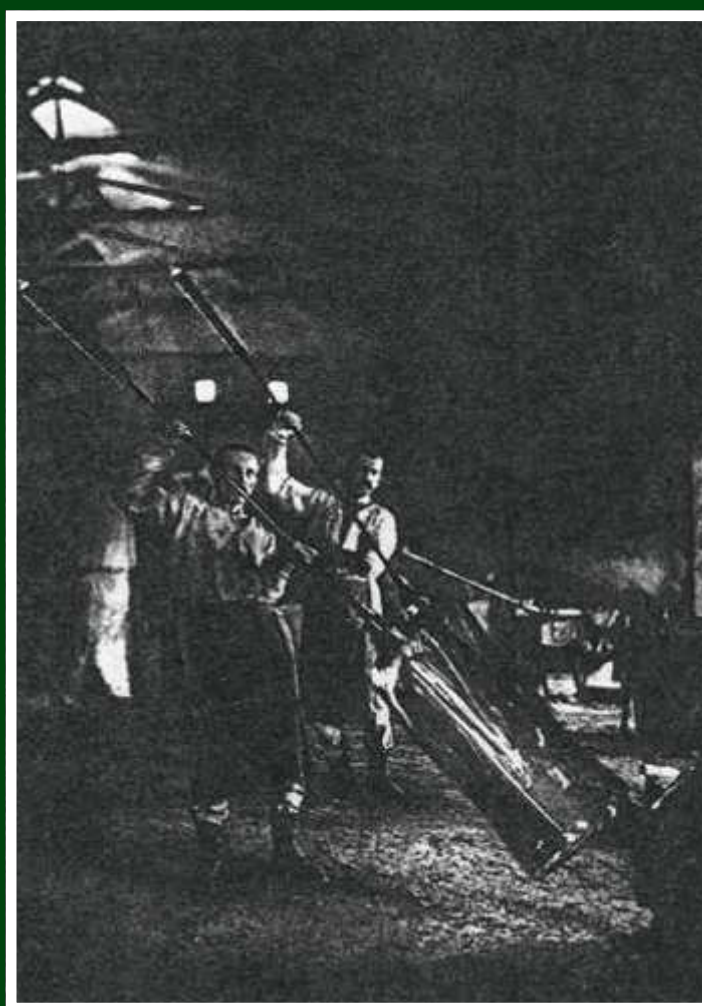

Skláři a lesy

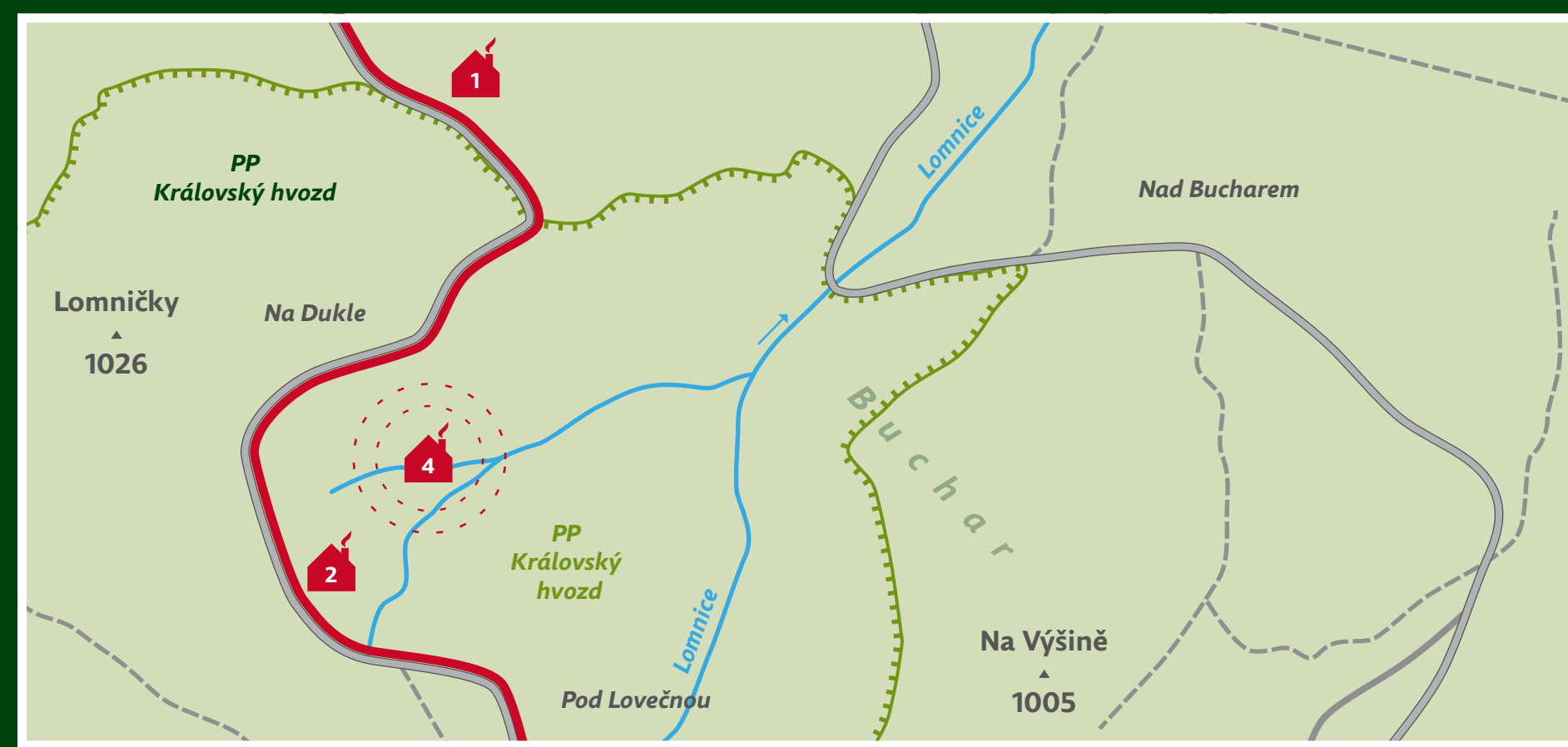
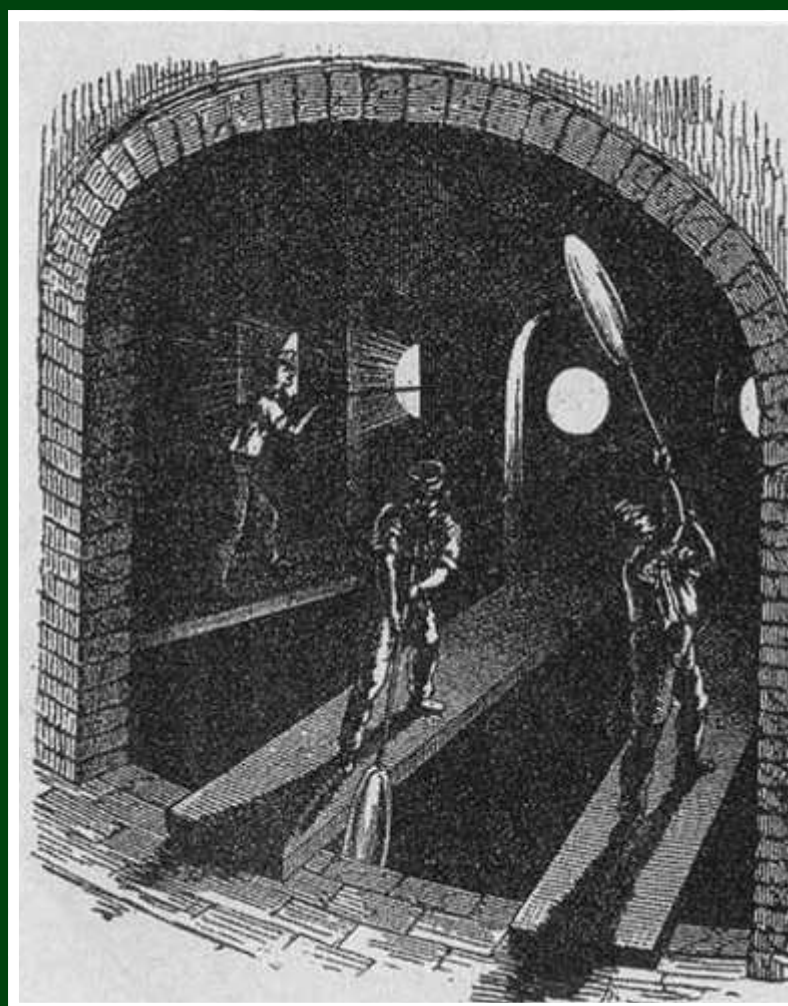
Skláři pronikli do hlubokých hvozdů Šumavy i Českého lesa postupně od středověku, protože zde nacházeli tři základní suroviny pro výrobu skla – dostatek kvalitního křemene či křemenného písku, zdroje vápence a především dostatek dřeva. Dřevo jim sloužilo zčásti k otopu sklářských pecí, ale především jej potřebovali k výrobě třetí nezbytné složky sklářského kmene – potaše (drasla). Potaš sloužila jako tavídllo a byla získávána postupným louhování dřevěného popela. Spotřeba dřeva na výrobu potaše byla obrovská, podle dobových odhadů bylo na 1 kg potaše zapotřebí spálit kolem 1000 kg dřevní hmoty. Výhodou ale bylo, že se tímto způsobem dalo zpracovávat i dřevo poměrně nekvalitní včetně polomů apod. Sklářny byly obvykle zakládány tam, kde majitelé lesů neměli možnost dřeva zpeněžit výhodnějším způsobem. Jakkoliv je tradice skláren v oblasti západní Šumavy dlouhá a již ve 14. století pracovala sklárna v místech dnešní Skelné Huti u Nýrska, v oblasti kolem Ostrého se první sklárny objevují až mnohem později, protože se jednalo se o místa dosti odlehlá.

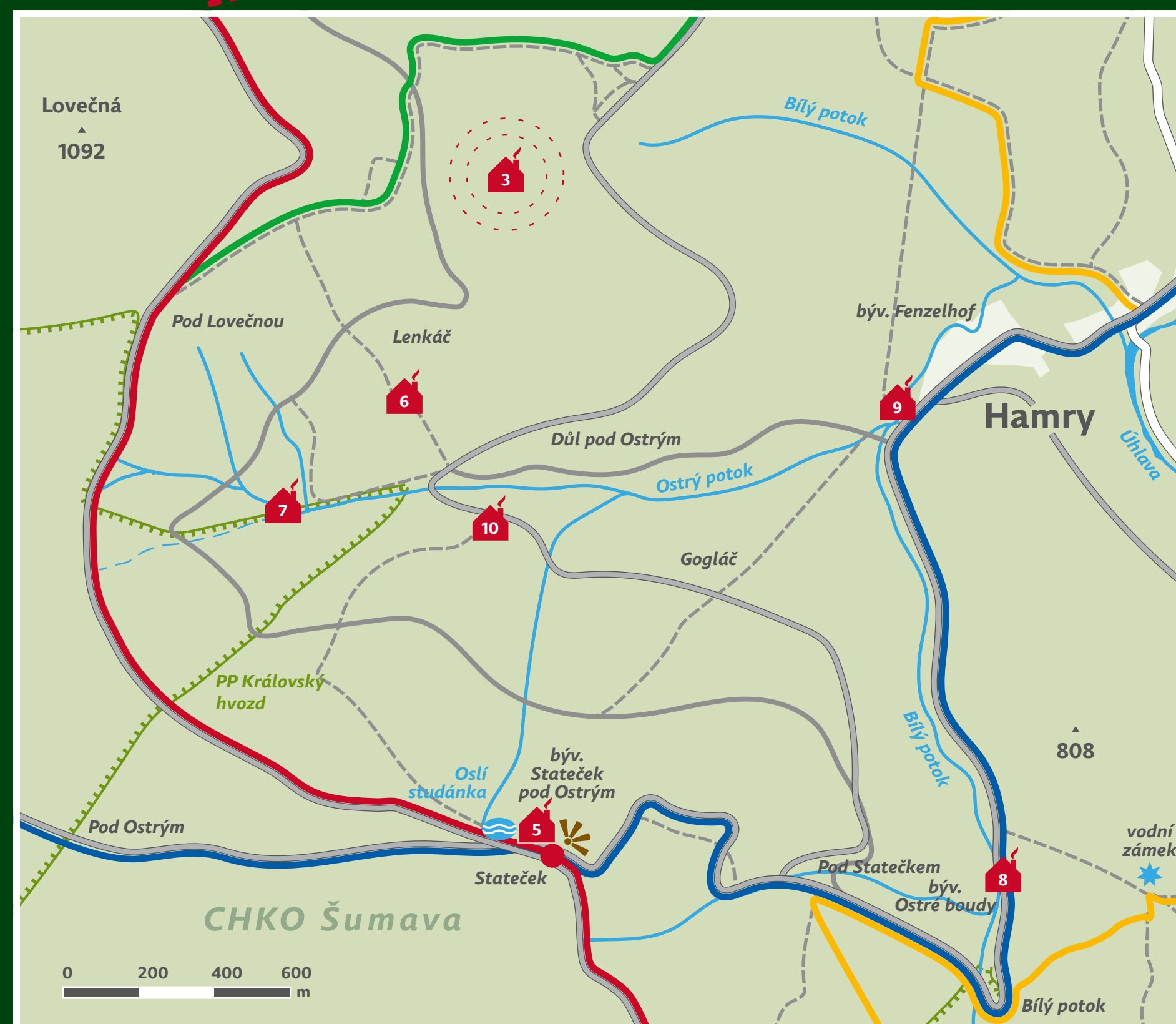
Pohled do hutní haly

Ruční výroba tabulového skla foukáním z velkých válců

Napojení trasy 2 km

Mapa zaniklých skláren

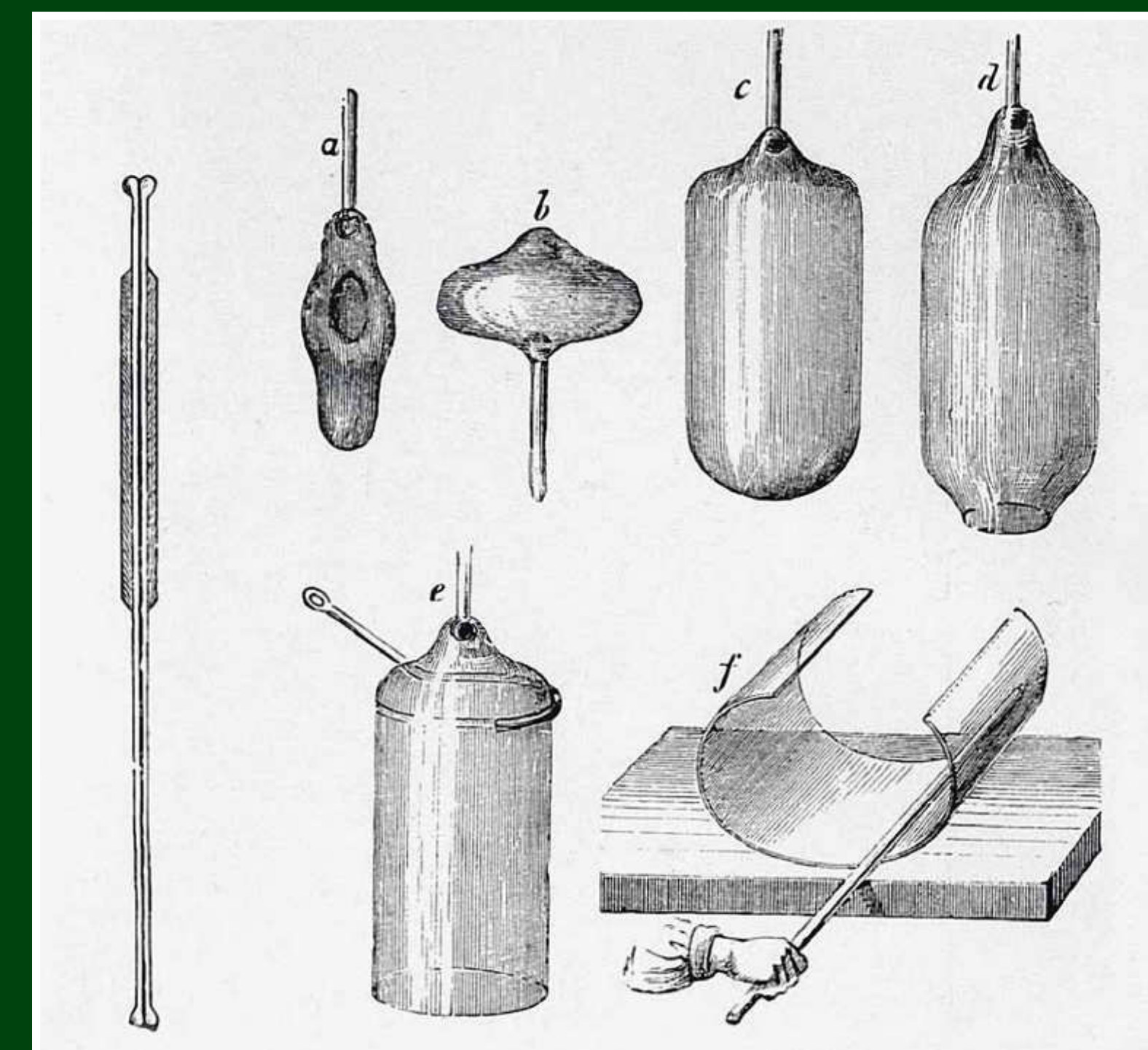
Sklárny v okolí zaniklé obce Mukenhof

Nejstarší zatím poněkud nejasná zpráva o sklárnách v okolí Ostrého pochází z roku 1679, kdy měla pracovat huť někde v místech později a dnes dávno zaniklé obce Mukenhof (1.). Prokazatelně je tento hutní provoz doložen v roce 1709, kdy jsou v popisu panství zmiňovány mimo jiné také „v muckenwaldském lese stojící sklárny“. Tehdy byla již sklárna nepochybně těsně před zánikem, protože se v popisu hovoří i o tom, že lesy v okolí jsou již vyčerpané. Skláři se do těchto míst vrátili až v roce 1731, kdy zde skelmistr Christian Anton Eisner vystavěl sklárnu (2.), která vyráběla tabulové a duté sklo. Poháry, číše, vázy a další zboží bylo dodáváno mimo jiné jako polotovar severočeským zušlechťovatelům skla. Přísluší rodiny Eisnerů provozovali tuto sklárnu do roku 1766, kdy ji převzal jejich příbuzný Johann Wenzl Schindler, ten vedl provoz až do roku 1773, kdy sklárna zanikla v důsledku dramaticky stoupajících cen dřeva a potaše.

Za Eisnerů měla být založena kolem poloviny 18. století Johannem Nicolasm Eisnerem v Mukenhofu ještě jedna sklárna (3.), která zanikla asi na konci 60. let 18. století. Kde tato sklárna stála, zatím není jasné, snad byla na někde na severovýchodním svahu Ostrého. A opět uplynulo několik desetiletí, než se k Mukenhofu vrátili skláři, lesy se zotavily a v roce 1797 zde byla obnovena sklářská výroba pravděpodobně na severovýchodním svahu Lovečného (4.). Poslední ze skláren u Mukenhofu založil skelmistr Josef Zahn a po něm ji vedl jeho bratr Johann Andreas. Sklárna zvaná také Zahnova huť pracovala do roku 1808, kdy zanikla pro nedostatek dřeva v okolních poleších.

Sklárny v údolích potoků Ostrý a Bílý

K roku 1695 je s jistotou doložena druhá nejstarší sklárna u Ostrého poblíž dnešního Statečku (5.). Ta byla založena někdy před tímto rokem a jejím prvním provozovatelem a patrně zakladatelem byl Johann Michael Pock „z Osseřhütte“. Po něm ji vedl zřejmě jeho syn Kaspar Pock. Tato sklárna pracovala nejméně do roku 1744. První sklárna v údolí potoka Ostrý byla založena skelmistrem Ferdinandem Josefem Lenkem v roce 1796 (6.), ale do provozu byla uvedena asi až o několik let později. Po svém prvním provozovateli nesla jméno **Lenkova huť**. Nebyla založena ve šťastné době a za tehdejší krize českého sklářství pracovala jen omezeně a často střídala majitele. V roce 1824 získal sklárnu továrník Josef Greisinger, který ji pravděpodobně tehdy přenesl na nové místo, kde byla pojmenována **Osseřhütte** (7.). Provoz vedl faktor Kühner Mayer a pod jeho správou začali vyrábět kvalitní tabulové sklo, které se vyváželo do Saska, Hamburku a Terstu. Sklárna prosperovala až do svého vyhašení v roce 1844. Poté ji koupil sklářský továrník Johann Anton Ziegler a přenesl provozy na nové místo, stará sklárna se od té doby nazývala **Alte Osseřhütte**. Nelze vyloučit, že obě sklárny pracovaly nějakou dobu souběžně. Zdejší skláři pak bydleli v blízké obci Osseřhütte (8.)

Postup ruční výroby tabulového skla foukáním z velkých válců

Nová sklárna byla vybudována na břehu Bílého potoka (9.) a byla uvedena do provozu v létě roku 1845. Aby se odlišila od staré sklárny, dostala jméno **Neu-Osseřhütte**. Šlo o velkou sklářskou továrnu, která vyráběla především tabulové sklo ručním způsobem foukáním z válců. Součástí velkého komplexu firmy „Johann Anton Ziegler & synové“ byla do roku 1874, kdy si ji pronajala firma Franze Schrenka, která zde vyráběla zrcadlové sklo a udržela provoz do roku 1891. Poslední desetiletí existence této sklárny již byly jen epilogem sklářské výroby v okolí Ostrého, protože sklárny otápné dřevem již jen zoufale zápasily se severočeskými a západočeskými sklárnami otápnými levnějším uhlím.

Jen krátkou historii má poslední ze skláren u Ostrého **Grasslhütte** v údolí Bílého potoka (10.). Ta byla založena v roce 1802 mlynářem a obchodníkem sklem z Nýrska Johannem Rauscherem, který svěřil vedení provozu faktorovi Aloisovi Hafenbradelovi. Faktor si ji později v roce 1808 nakonec sám pronajal, ale v době krize českého sklářství zde byl schopen zachovat provoz jen do roku 1812. Malá sklárna vyráběla obyčejné zelené tabulové i duté sklo.

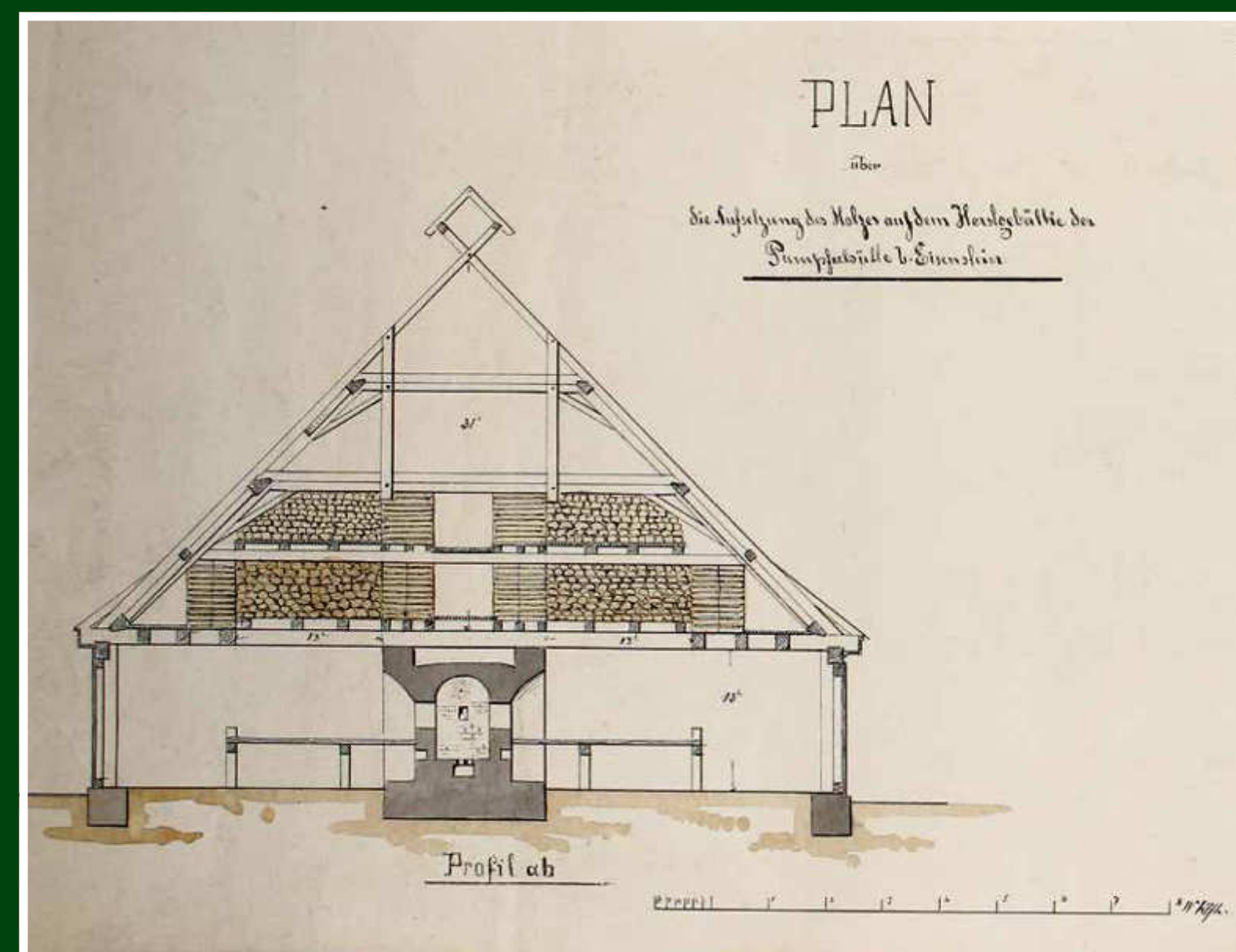

Osseřhütte, pohlednice z alba Josefa Seidela; © Museum Fotoateliér Seidel

Stopy v krajině

Příběhy osmi skláren v okolí Ostrého se psaly více než 200 let a sklářská výroba zanechala v oblasti mnohé stopy. Někdy vznikaly v hlubokých lesích mýtiny a na nich byly zakládány nové osady, jindy zůstala po sklářských hutích jen pomístní jména nebo pozůstatky budov. Sklárny prostě měnily charakter krajiny, i když dnes stopy po některých z nich již opět pochtily lesy.

Text: PhDr. Jitka Lněničková
Zpracování: Kolář & Kutálek grafické studio

Stavební plán sklárny z 2. poloviny 19. století ukazuje názorně, jak se pod krovem hutě sušilo dřevo na otop sklářské pece. Poskytl Státní oblastní archiv v Plzni, pracoviště Klášter u Nepomuka, fond Velkostatek Železná Ruda

